

Gezondheid in Kaart 2022

Kernboodschappen Schiedam

Leeswijzer

Hieronder staan de kernboodschappen voor gemeente Schiedam. Het is een samenvatting van de belangrijkste gezondheidsuitkomsten uit de meest recente Gezondheidsmonitors kinderen, jongeren en volwassenen en ouderen. Er is gekozen voor thematische kernboodschappen in overeenstemming met de indeling van het dashboard van Gezondheid in Kaart. Sommige kernboodschappen zijn gericht op de toekomst en gebaseerd op landelijke prognoses van het RIVM, CBS of ABF voor het jaar 2040. Voor het aanduiden van leeftijdsgroepen worden in de kernboodschappen onderstaande termen gebruikt.

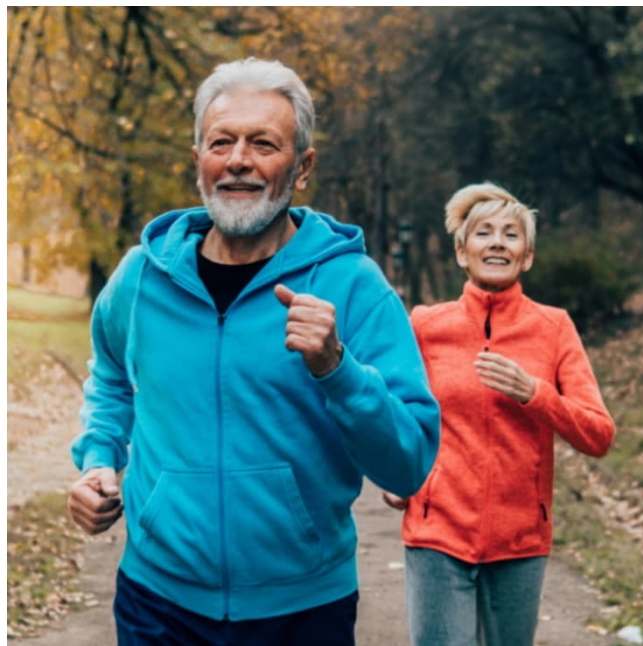
- **Kinderen** 0 t/m 11 jaar
- **Jongeren** klas 2 en 4 voortgezet onderwijs
- **Jongvolwassenen** 18 t/m 23 jaar
- **Volwassenen** 18 t/m 64 jaar
- **Ouderen** 65 jaar en ouder

Als er over een afwijkende leeftijdsgroep wordt gerapporteerd dan staat de exacte leeftijdsgroep erbij vermeld.

Bevolking

Aandeel ouderen in Schiedam stabiel, vergrijzing minder sterk dan Nederland

Vergrijzing leidt in de komende decennia tot grote maatschappelijke opgaven. In Schiedam is de grijze druk, dus het

Auteur

Mariek van Veelen, Onderzoek en Business Intelligence, met dank aan Gea Schouten, Nathalie Koene-Smit en Maaïke Dujardin.
Gemeente Rotterdam, mei 2022, versie 2.0.

Meer informatie

Deze feitenkaart is te vinden op [Gezondheidinkaart.nl](https://gezondheidinkaart.nl).
Vragen over deze feitenkaart mailt u naar Gezondheidsmonitor@rotterdam.nl.

aantal ouderen ten opzichte van 100 personen in de 'productieve' leeftijdsgroep fors lager dan gemiddeld in de regio en in Nederland. Landelijk is 20% van de bevolking 65 jaar of ouder, in Schiedam bedraagt dit aandeel 17,5% en sinds 2015 stabiel. De verwachting van het CBS is dat het aantal ouderen in Schiedam toeneemt van ruim 13.800 in 2021 tot ongeveer 19.850 in 2040. Of deze verwachting juist is, is de vraag. Het effect van een verouderende bevolking wordt in Schiedam namelijk tenietgedaan door een - per saldo - forse instroom van jonge mensen die zich in de stad vestigen en tegelijkertijd door een (beperkte) uitstroom van ouderen. Op de wat langere termijn zal ook het aandeel senioren in Schiedam nog wel enigszins toenemen maar veel minder sterk dan landelijk. Dat heeft onder meer tot gevolg dat het gebruik van allerlei Wmo-voorzieningen in Schiedam naar verwachting minder sterk zal toenemen dan gemiddeld in Nederland.

Ondanks dat Schiedam minder vergrijst, beveelt de GGD aan om in beleid rekening te houden met maatschappelijke opgaven die samenhangen met de vergrijzing, zoals het voorkomen van ouderdomsziekten, en toename in de zorguitgaven. Daarnaast is het aan te bevelen om in de gaten te houden of het huidige voorzieningenaanbod aansluit bij een eventueel veranderende populatie.

Behoud aandacht voor sociaaleconomische gezondheidsverschillen, coronacrisis vergroot achterstanden

In Schiedam is het gemiddeld persoonlijk inkomen lager dan in de regio en Nederland. Van de huishoudens heeft 13% een inkomen tot 110% van het sociaal minimum. Dit is een lichte afname ten opzichte van voorgaande jaren, maar hoger dan gemiddeld in Nederland (10%). Zowel volwassenen als ouderen ervaren in 2020 minder moeite om rond te komen van het inkomen dan in 2016. De werkloosheid onder de beroepsbevolking is in Schiedam, is na jarenlange afname, net als in Nederland in 2020 licht toegenomen. Het is een landelijke ambitie om de toenemende gezondheidsverschillen tussen hoog- en laagopgeleiden te stabiliseren of, beter, te laten afnemen. De coronacrisis heeft de grootste impact bij groepen in de samenleving waar al achterstanden zijn en zorgt voor toenemende ongelijkheid, ook ten aanzien van de gezondheid. Daarom beveelt de GGD aan om ook in Schiedam bij preventie vooral ook te richten op het verkleinen van deze sociaaleconomische kloof. Dit kan bijvoorbeeld door extra aandacht te besteden aan het bereiken van inwoners met een lage sociaaleconomische status bij preventieprogramma's.

In het armoedebestrijd van Schiedam vormt het stimuleren van een gezonder leefpatroon één van de speerpunten, juist vanwege de sterke samenhang tussen armoede en een slechte gezondheid. Daarnaast is Schiedam per 2022 een JOGG gemeente en wordt via de thematafel gezondheid, samen met de partners ingezet op de gezonde leefstijl.

Gezondheid en ziekte

Levensverwachting licht afgenomen, ouderen vaker beperkt dan in de regio

Het RIVM voorspelt een toename van het aantal mensen met minimaal één chronische aandoening. Toch voelen we ons in 2040 even gezond als nu, en we ervaren ook niet meer beperkingen in onze activiteiten. In Schiedam is de levensverwachting licht afgenomen ten opzichte van 2016 (80,1 jaar) en iets lager dan de regionale (81,3 jaar) en de landelijke levensverwachting (81,8 jaar). De totale sterfte

was in 2020 (793 sterfgevallen) vergelijkbaar met het jaar ervoor (789). Er zijn in Schiedam 133 meldingen van overlijdens aan COVID-19 (datum van raadplegen: 02-05-2022). Deze relatieve sterfte is vergelijkbaar met de regionale sterfte aan COVID-19.

Ruim een kwart van de jongeren en volwassenen heeft één of meer chronische ziekten of aandoeningen. Het aandeel volwassenen met een chronische ziekte of aandoening is afgenomen (35% in 2016 naar 27% in 2020). Deze percentages zijn vergelijkbaar met het regionaal gemiddelde. Van de ouderen heeft de helft een chronische ziekte en is de helft beperkt in het dagelijks leven vanwege problemen met de gezondheid. Dit laatste is wat hoger dan in de regio (48% versus 45%).

Ouderen beoordelen hun gezondheid minder goed dan leeftijdsgenoten in de regio

De ervaren gezondheid, het oordeel over de eigen gezondheid, is één van de beste voorspellers van sterfte. Onder ouderen is het aandeel inwoners met een (zeer) goede ervaren gezondheid toegenomen, maar nog steeds lager dan in de regio (60% versus 66%). Ook onder volwassenen is dit aandeel toegenomen, maar vergelijkbaar met de regio. Het aandeel jongeren dat hun gezondheid (zeer) goed vindt, is juist afgenomen in Schiedam (89% naar 81%).

Toename van ouderdomsziekten verwacht

De vergrijzing leidt landelijk tot een verschuiving in ouderdomsziekten. Dementie wordt de belangrijkste doodsoorzaak. In Schiedam hebben 1.189 mensen dementie die gebruik maken van zorg. De omvang van de groep mensen met dementie is door Vektis bepaald op basis van zorgdeclaraties vanuit de ZvW en de Wlz. Dit is 2,9% van de inwoners van 40 jaar en ouder. Van deze 1.189 mensen woont twee derde thuis en 35% in een instelling. Volgens schattingen van ABF neemt het aantal mensen met dementie in Schiedam toe tot 2.100 in 2040. Daarnaast zullen aandoeningen van het bewegingsapparaat, diabetes, een verminderd gezichtsvermogen en gehoorstoornissen toenemen. In Schiedam komen beperkingen van het gehoor, van het zicht en in de mobiliteit onder volwassenen en ouderen meer voor dan in de regio en Nederland. Van de ouderen heeft 17% diabetes. Dit wijkt niet van de regio, maar is met 15% ook hoog.

Houd zicht op mentale gezondheid onder volwassenen en ouderen

Mentale (psychische) ongezondheid vormt in Nederland een groot deel van de totale ziektelast onder de volwassen bevolking. In Schiedam is het aandeel jongvolwassenen met een hoog risico op depressie of angststoornis toegenomen (5% naar 16%) en hoger dan in de regio (10%). Jongvolwassenen in Schiedam hebben ook vaker last van stress dan jongvolwassenen in de regio. Volwassenen in Schiedam zijn vaker (helemaal) niet gelukkig dan in de regio (11% versus 8%). Het aandeel ouderen met een matig of hoog risico op een depressie of angststoornis is hoger dan in de regio (44% versus 40%). Ook hebben minder ouderen voldoende regie over hun leven (82% versus 85%). Van de jongeren heeft 14% een hoog risico op een depressie of angststoornis. Het is belangrijk om de mentale gezondheid van de verschillende leeftijdsgroepen te blijven volgen en meer zicht te krijgen op werkzame preventiemaatregelen voor de risicogroepen. De GGD adviseert om preventie te richten op het voorkómen van een depressie, voorlichting en bewustwording en het bevorderen van de signalering van depressieve klachten. Daarnaast is aandacht belangrijk voor jongeren met een (te) druk sociaal leven en overbelasting bij werken.

Leefstijl

Zet in op een rookvrije omgeving

De landelijke verwachting is dat het percentage rokers onder de jongvolwassenen gaat dalen. Dat beeld zien we ook in Schiedam. Het aandeel jongvolwassenen dat rookt nam tussen 2016 en 2020 fors af (van 26% naar 16%). Het trendscenario voor 2040 schat het percentage rokende volwassenen van 18 jaar en ouder in 2040 op 14%. In Schiedam is dit nu 21%. Volwassenen roken weliswaar vaker dan gemiddeld in de regio (24% versus 18%), maar ook bij deze groep nam het aandeel rokers tussen 2016 en 2020 af van 30% naar 24%. Het rookgedrag van jongeren in Schiedam is over het algemeen vergelijkbaar met het regionaal gemiddelde. Onder vierdeklassers is het aandeel wekelijkse rokers lager dan in de regio (3,5% versus 5%). Preventieve aandacht voor het rookgedrag onder jongeren en het bevorderen van stoppen met roken onder volwassenen blijft belangrijk om verdere daling te bereiken.

Voorkom schadelijk alcoholgebruik, alcoholpreventie bij jongeren blijft belangrijk

Het risico op gezondheidsschade door alcohol hangt af van het totale alcoholgebruik, maar ook van het drinkpatroon. In de regio vinden ouders het vaker acceptabel als een kind jonger dan 18 jaar een glas alcohol drinkt in vergelijking met

de ouders in Schiedam. Het drinkgedrag van de vierdeklassers is ook gunstiger dan in de regio. Zo dronk 26% recent alcohol tegenover 33% in de regio. Onder tweedeklassers is het alcoholgebruik vergelijkbaar met de regio. Jongvolwassenen houden zich vaker aan de richtlijn verantwoord alcoholgebruik (niet meer dan 1 glas per dag) dan in de regio (53% versus 40%). Het aandeel volwassenen en ouderen dat overmatig drinkt, is vergelijkbaar met de regio (5% en 8%). Het aandeel zware drinkers is bij volwassenen lager dan bij de voorgaande meting (11% versus 6%).

Stimuleer bewegen in het dagelijks leven en dring overgewicht terug

De Nieuwe Richtlijn Bewegen is erop gericht om bewegen te integreren in het dagelijks leven. De uitdaging is om een blijvende verandering in beweeg- en zitgedrag te realiseren met als doel een grotere gezondheidswinst te behalen. Het aandeel volwassenen in Schiedam met obesitas is toegenomen (13% naar 19%) en hoger dan in de regio (16%) en in Nederland (14%). Van de ouderen heeft 19% obesitas, dit is vergelijkbaar met de regio. Kinderen in Schiedam zijn ook vaker te zwaar in vergelijking met het gemiddelde van de regio. Van de 9- en 10-jarigen is 30% te zwaar en dit is fors hoger dan het gemiddelde van de regio (21%).

Het aandeel jongvolwassenen dat voldoende beweegt, is afgenomen (van 58% naar 53%), maar vergelijkbaar met de regio. Meer volwassenen sporten ten opzichte van de voorgaande meting (46% naar 53%). De ouderen uit Schiedam bewegen minder vaak voldoende dan ouderen uit de regio (27% versus 31%). In Schiedam zijn kinderen minder vaak lid van een sportvereniging (60% versus 64%), spelen ze minder vaak buiten (56% versus 66%) en bewegen ze minder vaak minstens een uur per dag (76% versus 82%) dan leeftijdsgenoten in de regio. Het aandeel tweedeklassers dat wekelijks sport in clubverband is afgenomen (83% naar 69%).

Opvallend is dat zowel kinderen van 4 t/m 11 jaar, jongeren en volwassenen minder vaak dagelijks ontbijten dan gemiddeld in de regio.

De GGD adviseert om naast blijvende aandacht voor het terugdringen van overgewicht aandacht te (blijven) besteden aan toename van bewegen in het dagelijks leven.

Fysieke omgeving

Geef gezondheid een plek in de Omgevingswet en Omgevingsvisie

De Omgevingswet bundelt de wetgeving en de regels voor ruimte, wonen, infrastructuur, milieu, natuur en water. Daarmee vormt de wet de basis voor het integraal beheer van en voor de ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving. In een omgevingsvisie kunnen randvoorwaarden geboden worden voor een gezond leven in uw gemeente. Kernpunten als inzet op schone lucht, balans tussen rust (stilte) en drukte (stedelijkheid) en het makkelijk maken om te sporten en te bewegen kunnen benoemd worden in de visie. De GGD adviseert om bij het gesprek hierover gebruik te maken van gezondheidsdata.

Beperk geluidhinder en bevorder de luchtkwaliteit

Schiedam is zeer sterk stedelijk, er wonen 4.448 mensen per km². Dit is hoger dan gemiddeld in regio Rijnmond. Er is 68 m² niet-agrarisch groen per inwoner beschikbaar, wat minder is dan gemiddeld in regio Rijnmond (268 m²). In Schiedam is het percentage inwoners dat geluidhinder ervaart van bedrijven of industrie, brommers of scooters, bussen, vliegtuigen en verkeer (wegen < 50 km/uur) hoger dan gemiddeld. De meeste geluidhinder wordt ervaren van brommers of scooters. Vanwege de samenhang tussen ernstige geluidhinder en ervaren gezondheid adviseert de GGD aandacht te blijven besteden aan geluidsoverlast van geluidsbronnen.

De DCMR berekent jaarlijks de concentraties stikstofdioxide en fijnstof per adres. Met een landelijke rekenmethode van het RIVM worden deze concentraties omgezet in verloren levensjaren. In de regio varieert het aantal verloren levensjaren tussen 5,2 jaar voor Goeree Overflakkee 7,6 jaar voor Rotterdam. Inwoners van Schiedam leven naar verwachting 7,4 jaar korter door luchtverontreiniging. Positief is dat vanaf 2018 het aantal verloren levensjaren afneemt. In Schiedam woont 20% van de inwoners binnen 50 meter van een drukke weg of 100 meter van een rijksweg. Dit is hoger dan in 2016 (14%) en hoger dan het gemiddelde in de regio (11%). Om de blootstelling van inwoners aan roet te verminderen, raadt de GGD aan om structurele bronmaatregelen te nemen (gericht op schoner vervoer) en langs drukke wegen geen nieuwe woningen en 'gevoelige bestemmingen' (bijvoorbeeld scholen, kinderopvangcentra en verzorgingshuizen) te bouwen.

Relatief weinig inwoners tevreden over woonomgeving

In Schiedam zijn relatief weinig inwoners tevreden met hun woonomgeving en het groen in hun buurt. Zo vindt 83% van

de ouders hun woonbuurt geschikt voor kinderen tegenover 91% van de ouders in de regio. Ook geven weinig volwassenen een ruimvoldoende voor hun woonomgeving (49% versus 63%) of voor hun woning (62% versus 73%).

Klimaatadaptatie, zorg voor een hittebestendige stad

Aanhoudende hitte vormt een gezondheidsrisico voor bepaalde groepen, zoals ouderen, mensen in zorginstellingen, chronisch zieken en mensen met overgewicht. De GGD heeft als taak het Nationale Hitteplan uit te voeren en gemeenten te adviseren over de gezondheidsrisico's en communicatie daarover. Daarnaast kunnen GGD'en het algemene publiek, (zorg)instellingen en zorgverleners informeren over de risico's van aanhoudende hitte.

Naast het hitteplan kan een gemeente ook investeren in maatregelen om een stad bewoonbaar te houden bij langdurig warm weer. Dit kan door structurele maatregelen (wit schilderen van platte daken) maar ook door het bieden van tijdelijke maatregelen (schaduwplekken door middel van shelters en het aanbieden van watertappunten). Het aandeel inwoners dat tijdens aanhoudend warm weer onvoldoende verkoeling kan vinden in zijn woning, tuin of buurt is (27%). Dit is hoger dan gemiddeld in de regio (18%).

Sociale omgeving

Eenzaamheid een omvangrijk probleem bij alle leeftijdsgroepen

Schiedam benoemt in haar nota het grote belang van maatschappelijke participatie om vereenzaming tegen te gaan. In Schiedam zijn jongvolwassenen vaker ernstig eenzaam dan bij de voorgaande meting (8% naar 17%) en dan in de regio (12%). Voor jongvolwassenen met een migratieachtergrond geldt dit in nog sterkere mate. Ook zijn de ouderen vaker matig tot zeer matig eenzaam (55% versus 51%). Het aandeel emotioneel eenzame ouderen is toegenomen van 29% in 2016 naar 35% in 2020.

Participatie

Daag bewoners uit tot maatschappelijke activiteit en bied passende ondersteuning

Er zijn aanwijzingen dat actief meedoen aan de maatschappij (bijvoorbeeld door vrijwilligerswerk of lidmaatschap van een vereniging) voor ouderen positieve gezondheidseffecten oplevert. Mantelzorg geeft vaak voldoening, maar kan ook leiden tot negatieve gezondheidseffecten, zeker bij langdurige, intensieve zorg. Van de inwoners van 18 jaar en ouder is 12% mantelzorger. Net als in de regio is 13% van de mantelzorgers in Schiedam overbelast. Het aandeel jongvolwassen mantelzorgers is gedaald (8% naar 2%) en vergelijkbaar

met de regio. Jongeren zijn relatief vaak mantelzorger, 16% heeft in het gezin iemand met een langdurige ziekte of verslaving. Jonge mantelzorgers hebben vaak een hechte familieland en vertonen vaker pro-sociaal gedrag. Als de zorgsituatie intensief is of lang duurt kunnen jonge mantelzorgers overbelast raken. Volwassenen van 24 jaar en ouder zijn tussen 2016 en 2020 minder vaak vrijwilligerswerk gaan doen (van 23% naar 16%) en is hiermee lager dan in de regio (22%). Ook op het terrein van vrijwilligerswerk heeft de gemeente Schiedam de nodige initiatieven, veelal in het kader van armoedebeleid. Jongeren hebben minder vaak een bijbaan dan in de regio. De maatschappelijke participatie van ouderen in Schiedam is vergelijkbaar met de regio. De GGD beveelt aan om het actief meedoen in de maatschappij te (blijven) stimuleren, met aandacht voor preventie van overbelasting van mantelzorgers.

Zorg en voorzieningen

Monitor de aansluiting van zorgvraag en -aanbod en monitor de zorgkosten

Het RIVM voorspelt een verdubbeling van de zorguitgaven in 2040, veroorzaakt door bevolkingsgroei, vergrijzing, technologie en stijging van de welvaart. De gemiddelde uitgaven voor de zorgverzekeringswet (Zvw) liggen voor de meeste gemeenten tussen de €2.200 en €2.700 per inwoner (2019). In Schiedam zijn de gemiddelde kosten €2.378 en valt hiermee binnen deze range. De zorguitgaven van inwoners van 65 jaar en ouder vanuit de Wet langdurige zorg (Wlz) bedraagt in 2019 gemiddeld per inwoner €4.267. In Schiedam zijn het aantal ouderen dat gebruik maakt van de Wlz en de kosten per inwoner tussen 2017 en 2019 toegenomen. De steeds groter wordende groep inwoners van 85 jaar en ouder gaat een groter beroep doen op gezondheidszorg en thuiszorg. Het blijft belangrijk het zorggebruik te monitoren en tijdig in te spelen op passende voorzieningen als thuiszorg en aansluitende woonvormen.

Aandacht voor het behouden van hoge vaccinatiegraad

Per 1 januari 2019 zijn gemeenten verantwoordelijk voor de uitvoering van het Rijksvaccinatieprogramma (RVP). Een van de taken is het bereiken of vasthouden van een vaccinatiegraad van 90%, zoals vastgesteld in het Global Vaccine Action Plan (GAVP). Het aandeel kinderen dat de vaccinaties uit het RVP krijgt, is landelijk en in de regio hoger dan 90%, maar lager dan 95%. Zo wordt de norm van 95%, die nodig is om mazelen uit te bannen, in Nederland bij de eerste BMR-vaccinatie niet meer gehaald. Het HPV-vaccin tegen baarmoederhalskanker en het MenACWY-vaccin voor 14-jarigen tegen meningokokkenziekte zijn later toegevoegd aan het RVP. De vaccinatiegraden voor deze vaccins liggen veel lager.

In Schiedam liggen de vaccinatiegraden voor de meeste vaccinaties binnen het RVP tussen 90% en 95% (verslagjaar 2021). Maar voor BMR en DTP-schoolkinderen liggen de vaccinatiegraden zelfs onder de 90%. De vaccinatiegraad van HPV tegen baarmoederhalskanker is in Schiedam na een daling weer toegenomen (2016 61% 2019 44% 2021 53%). Deze ontwikkeling is ook landelijk te zien. De vaccinatiegraad voor MenACWY is 83% (verslagjaar 2021), wat lager is dan landelijk (87%) en vergelijkbaar met de regio. In Schiedam is 75% van de inwoners van 18 jaar en ouder volledig gevaccineerd tegen COVID-19. Dit is relatief laag. De vaccinatiegraad onder ouderen is vergelijkbaar met de ouderen in de regio.

Bevolkingsonderzoek helpt om ziektes in een vroeg stadium te ontdekken of te voorkomen

Deelname aan darmkankeronderzoek is vrij stabiel gebleven, maar deelname aan bevolkingsonderzoek naar baarmoederhalskanker is zowel in Schiedam (2016 48%; 2020 39%) als landelijk afgenomen. Ook onderzoek naar borstkanker neemt licht af in Schiedam (2016 70%; 2018-2020 66%).

Bronnen en verwijzingen

Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen 2020, GGD'en, CBS en RIVM.

Gezondheidsmonitor Jeugd 2019, GGD'en en RIVM.

Gezondheidsmonitor Kinderen 2018, GGD Rotterdam-Rijnmond.

www.gezondheidinkkaart.nl

Coronadashboard <https://coronadashboard.rijksoverheid.nl/gemeente>

RIVM Statline <https://statline.rivm.nl>

Alzheimer Nederland. (6 januari 2020). *Mensen met dementie per gemeente*.

Vektis. (24 januari 2022). *Factsheet dementie*.

RIVM. (2018). *Leefstijl - Hoe (on)gezond leven we in de toekomst?*

Staat van Rijnmond <https://www.staatvanrijnmond.nl/jive>

Vektis. (18 maart 2021). *Factsheet Zorg in gemeenten*.